

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת פנחס

אנהי'את בחינוך

גיליון מס' 151

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת פנחס

מנהיגות בחינוך

ג'ון וילסון היה נער נמרץ ומלא שמחת חיים, עד שהאסון התרחש. הוריו תלו בו תקוות רבות ועודדו אותו להצליח בלימודים. גם הוא מצידו השקיע רבות בלימודים, והוא אכן נמנה על המצטיינים בתיכון 'סקרבורו' שבו למד. ג'ון היה בעל תכונות אציליות. הוא נהג לעודד את התלמידים החלשים בכיתה, והאיר פנים גם לילדים דחויים חברתית או כאלו שגדלו בבתים הרוסים. הוא תמיד היה אומר להם: 'אל תקבעו שאין לכם מזל בחיים! ההחלטה אם תצליחו בחיים או לא, תלויה רק במעשיכם ולא באיזה מזל עיזור'. הכול היה טוב ויפה עד ליום גשום אחד שבו השתתף ג'ון בשיעור כימיה במעבדת בית הספר. המורה הסביר לתלמידים את כל שלבי הניסוי שאותו הם היו אמורים לבצע – ניסוי המוכיח שחימום מים מייצר בועות חמצן על פני שטח המים. כל תלמיד קיבל מבער שבאמצעותו היה צריך לחמם מיכל מלא מים. יום קודם לכן עמל עוזר המעבדה על הצלחת הניסוי, ולשם כך הכין מים מזוקקים ומילא אותם בבקבוקי זכוכית כמספר תלמידי הכיתה. אלא שבכלי של ג'ון לא היו מים. עוזר המעבדה טעה והחליף בין אחד מבקבוקי המים לבקבוק שהכיל נוזל דליק ביותר. ברגע שג'ון הפעיל את המבער אירע פיצוץ עז, כלי הזכוכית שבמעבדה התנפצו והשברים התעופפו לכל עבר. תלמידים רבים נפצעו בתאונה, אבל ג'ון נפצע בצורה הקשה ביותר ואיבד את מאור עיניו. תהליך השיקום של ג'ון היה ארוך, וחבריו היו מגיעים אליו לביקורים תכופים בבית החולים כדי לעודד את רוחו. יום אחד שמע ג'ון אחד מחבריו אומר לרעהו: 'איזה מזל

רע נפל על ג'ון, הוא הפסיד את כל עתידו... ג'ון קרא לחבר ושאל אותנו: 'אמור לי, האם מפריע לך שאיך מסוגל לעוף? נראה לי שאתה מסתדר לא רע... ועכשיו חשוב רגע נוסף: אם לכל האנושות הייתה אפשרות לעוף ורק לך התכונה הזו הייתה חסרה, היית חש בוודאי שאירע לך אסון גדול, למרות שבמציאות זה לא כל כך נורא... 'תראה', המשיך ג'ון, 'חוסר היכולת לראות הוא בסך הכול מטרד שאני מתכוון להתגבר עליו. אני לא יכול גם לראות גלי אינפרה-אדום שכל דבורה הכי פשוטה מסוגלת לראות, וזה לא מפריע לי בכלל. כך שגם העיוורון לא יחסל את תכנותי לחיים'. ג'ון היה מסוג האנשים שלא רק מדברים, אלא גם עושים. מיד עם צאתו מבית החולים הוא למד כתב ברייל, והחל ללמוד בקולג' וורצ'סטר לעיוורים. במקביל הוא למד נגינה ושחייה, והתגלה כנואם מעולה שידע לסחוף את הקהל. לאחר שסיים את לימודיו בהצטיינות, התקבל ג'ון ללימודי משפטים באוניברסיטת אוקספורד היוקרתי, וגם שם בלט לטובה בקרב הסטודנטים. לאחר שהחל לעבוד ב'מכון הלאומי לעיוורים' התברר לו שבמספר מדינות באפריקה יש אחוז גבוה של עיוורים, והוא החליט לנסוע ולברר את הסיבה למגיפה. הוא ערך סיורים לאורכן ולרוחבן של מדינות אלו, והסתבר לו שהעיוורון נובע ממחלות זיהומיות המועברות כתוצאה מחוסר היגיינה ועקיצות יתושים הנפוצים באותם אזורים. ג'ון לא התמהמה ודאג לגייס כמות גדולה של חיסונים נגד המחלות הללו. תוך שנים אחדות הוא בנה מערך ענק של חיסונים לילדים בשבע מדינות אפריקניות, ובכך הציל את מאור עיניהם של מאות אלפי ילדים. ג'ון לא הסתפק בכך. הוא גייס רופאים לביצוע 3 מיליון ניתוחי קטֶרֶגֶט, וטיפל בעוד 12 מיליון אנשים שעמדו על סף עיוורון. בנוסף לכך פעל לחלוקת 100 מיליון מנות של ויטמין A שמחסור בו

גורם לעיוורון. פעולותיו של ג'ון וילסון הצילו את ראייתם של עשרות מיליוני אנשים ברחבי העולם! ג'ון ורעייתו הקימו את ארגון 'אימפקט' העולמי המסייע במניעת מחלות הגורמות נכויות שונות בכל רחבי העולם. כאשר ג'ון וילסון קיבל את 'פרס האנושות העולמי' הוא הכריז מול כל הנוכחים את הכלל שהדריך וניווט אותו כל חייו: 'חינו לא צריכים להיות מוכתבים על ידי המאורעות שקורים לנו, אלא על ידי מה שאנו יכולים להפיק ממאורעות אלו'.

*

אנו יודעים ומאמינים כי לכל אדם יש ייעוד ושליחות מיוחדת שעבורה הוא נשלח לעולם הזה. לכל אדם ניתנו הכלים, הכישורים והיכולות לבצע את משימת חייו. מי שזוכר זאת ושם תובנה זו לנגד עיניו, יצליח להפיק את המקסימום מכל מה שקורה לו בחיים. אדם כזה לא ייפול לזרועות הייאוש, אלא יהפוך את חייו לשירה אחת גדולה של עשייה והצלחה. **מחנך הוא מנהיג, תפקידו של המחנך לכוון ולהראות לתלמיד את החוזקות שלו את התחומים בהם הוא מצטיין, כדי שאותם הוא יטפח ובהם הוא ישקיע.**

*

חינוך מיוחד לכל אחד...

בפרשת השבוע מבקש משה רבינו הרועה הנאמן: "יפקוד ה', אלקי הרוחות לכל בשר, איש על העדה... ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה". ואמנם ה' ציווהו לסמוך את ידו על יהושע בן נון ולמנותו למנהיג העם. מה נדרש ממנהיג? מה הן תכונותיו? יהושע הוגדר בתורה כ"איש אשר רוח בו". שמענו על מנהיגים המבטיחים שלום וביטחון, מיגור אבטלה, על אי הזנחת חולים במסדרונות בתי החולים. כל אלו אכן דברים חשובים הם, אך עדיין אין זו מנהיגות. עדיין אין כאן "איש על העדה", מנהיג הניצב מעל העדה, מנהיג בעל חזון ושאר רוח, אשר כרועה ינהל את עדתו. למעשה, כל אחד

מאיתנו, כל אב משפחה, רועה הוא למשפחתו. דואג לפרנסה ומנסה לנווט את דרכה. אך נשאלת השאלה: כלום האידון נכון? האם אין הוא מכתת את רגליו להשגת פרנסה על חשבון לימוד תורה או על חשבון החינוך? האמנם לא מוטל עליו להקדיש יותר זמן למשפחה? הבה נמחיש זאת בסיפור הבא: בעל מלטשת יהלומים העסיק פועלים רבים שהתמחו בתחומי ליטוש שונים, מיהלומים מרהיבי עין המיועדים לתכשיטים יקרי ערך ועד לאבק יהלומים המיועד לתעשייה. יום אחד פקד את לשכתו מתווך, ובידו יהלומים גולמיים ענקיים. אמנם יש להשקיע הון בקנייתם, אולם לאחר הליטוש הם יהיו יקרים שבעתיים. מתווך היהלומים הניח את החפיסה היקרה על שולחנו, פתוחה כשהייתה, ונקרא לזמן קצר החוצה. בדיוק ברגע זה סיים אחד הפועלים החרוצים את עבודתו בליטוש היהלומים שניתנו לו לפי מומחיותו – יהלומים זעירים. נטל את התוצר המוגמר וניכנס ללשכת המעביד כדי לקבל יהלומים נוספים. ראה על השולחן מונחת חבילת יהלומים פתוחה. ללא שהיות הניח את היהלומים שליטש, נטל את החבילה הפתוחה ושב לעבודתו. לא עבר זמן רב, ובעל הבית חזר. העיף עין, גילה את הנעשה: "היכן היהלומים?" זעק בבהלה. היהלומים היקרים, אבני הענק, ששילם בעדן הון רב נעלמו ואינן! ואז, מירכתי המלטשה נשמע הקול: "אני לקחתי אותם". חשכו עיני המעביד: הרי פועל זה מלטש יהלומים זעירים! ואילו היהלומים האלו, יש להתייחס אליהם במומחיות עצומה. מיהר למקומו של העובד, אך אבוי, איחר את המועד: הפועל היה כבר בעיצומה של עבודתו, מלטש ליטוש אחיד כהרגלו... "מה אתה עושה?!" הדדעק בקול מר, "אלו יהלומים גדולים!"... "גדולים, קטנים, אצלי הכל אותו דבר", הפטיר הפועל.

כל ילד, כל נשמה, יהלום זוהר הוא. אין שני אנשים דומים, אין שתי נשמות זהות. לא מבחינת הכשרונות, הנטיות, המידות, האישיות ולא

ברמת הבגרות. לנוכח כל זאת נשאלת השאלה: כיצד עוברים הם
"ליטוש" זהה, כיצד מנפיקה המערכת "גודל אחד"??...
זוהי חובת ההורים וחובת המחנכים. עליהם לעמוד על ייחודיות
החניכים ולטפחה, להפיק מהם את המרב בתחום המצטיין שלהם.
משה רבינו ביקש שהמנהיג יהיה: "איש אשר רוח בו". ופירש רש"י:
"שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד", שידע להטיל על כל
אחד ואחד את תפקידו הנכון ולהתייחס אליו ביחס הנכון לפי
נטייתו, תבונתו ואישיותו שלו. (הרב דוד בהורמן שליט"א)

*

מנהיגות ללא נעליים...

משה רבינו מקבל את ה"בשורה", שהוא עומד להיפטר מן העולם
הזה ולא יזכה להיכנס לארץ ישראל – "עלה אל הר העברים הזה,
וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל, וראית אותה ונאספת אל
עמיק גם אתה, כאשר נאסף אהרון אחיק" (במדבר כד, יג). סביר להניח,
שכל אחד אחר במקום משה כשהיה מקבל בשורה כזו, הדבר
הראשון שהיה עושה הוא לנסות לשנות את הגדרה ולהתפלל בעוז
על ביטולה. משה לא עשה כך. כשמשה מקבל את הבשורה, הדבר
הראשון שעומד אל מול עיניו הוא לא טובתו האישית, אלא טובת
כלל ישראל ומיד הוא מתפלל: "יפקוד השם אלוקי הרוחות לכל
בשר, איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר
יוציאם ואשר יביאם, ולא תהיה עדת השם כצאן אשר אין להם רועה".
משה רבינו דואג למנות מנהיג חדש לעם ישראל. טובת הכלל – זה
מה שעומד לנגד עיניו של משה עם קבלת הידיעה שהוא עומד
להיפטר מן העולם. זו מנהיגות בעם ישראל.

הגמרא (ברכות דף יח' ע"ב), עוסקת בשאלה האם הנפטרים מודעים
למתרחש בעולם הזה. אחת הראיות שהגמרא מביאה, הוא מעשה
שארע עם אחד מהאמוראים – שמואל. אביו של שמואל, היה אחראי

על קרן צדקה גדולה, וכל כספי היתומים הופקדו אצלו. יום אחד נפטר אביו בפתאומיות ואף אחד לא ידע היכן טמונים כספי היתומים. בני העיר חשדו שבנו – שמואל – יודע היכן מוחבא הכסף, אך לא מגלה כיוון שהוא רוצה לגנוב אותו. שמואל, שידע שהחשדות לחינם, החליט ללכת לבית הקברות, לעלות לקבר אביו ולנסות לשאול אותו היכן טמונים כספי היתומים. כשהגיע לבית הקברות, פגש כמה רוחות של נפטרים ושאלם היכן נמצאת הרוח של אביו? אמרו לו שאביו כעת ב"מתיבתא דרקיעא" (בישיבה של מעלה) ותכף יוכל לראותו. מספרת הגמרא שבעוד שמואל ממתין לבוא אביו, הוא פגש את רוח של חברו הטוב – לוי, וראה שלוי נותר בחוץ ולא יכול להיכנס למתיבתא דרקיעא. שאל שמואל את חברו, מדוע אתה לא נכנס? ענה לוי, אני נענש על כך שבעודי בחיים, במשך כמה שנים לא נכנסתי לשיעורים של רבי ומורי, ובעקבות כך רבי נפגע והתבייש. כנגד כל אותם השנים בהם הייתי בחוץ ולא נכנסתי, אני נענש שאיני יכול להיכנס כאן בשמים. זאת הסיבה שאני "בחוץ". מספרת הגמרא, שכששמואל סיים את השיחה עם לוי, הגיעה רוחו של אביו. כשאביו ראה אותו, הוא בכה וחיך. שאל שמואל את אביו – מדוע בכית? ענה לו אביו משום שעוד מעט אתה נפטר מן העולם. אז מדוע חייכת? משום שמאוד מחשיבים ומעריכים אותך כאן בשמים – ענה לו אביו. פנה שמואל אל אביו ואמר לו – אם מחשיבים אותי בשמים, אני מבקש ממך, אנא בקש שיכניסו את חברי לוי למתיבתא דרקיעא, ואכן הבקשה התקבלה ולוי נכנס. לאחר מכן שאל שמואל את אביו היכן כספי היתומים, ואביו אמר לו היכן הם טמונים. הנה לנו דוגמא נוספת מיהו גדול אמיתי. שמואל מקבל בשורה שעוד מעט הוא נפטר מן העולם, הוא יודע שמחשיבים אותו מאוד, ובמקום "לנצל את מעמדו" ולבקש על החיים של עצמו, מה עומד בראש מעיניו? חברו לוי, שחברו יזכה סוף סוף להיכנס פנימה אל מתיבתא דרקיעא.

מדהים. מנהיג בעם ישראל צריך להיות קשוב קודם לצרכי הכלל, ורק אחר כך לצרכי עצמו.

תבונה נוספת שתמחיש את הרעיון: במעמד הסנה, כשמשנה רבנו מקבל את שרביט ההנהגה, אומר לו אלוקים "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" (שמות ב', ה').

מדוע דווקא במעמד הסנה משה נצטווה להשיל נעליו, ולא נצטווה כן כשעלה להר סיני, ומדוע בחלום סולם יעקב, לא מצינו שיעקב השיל נעליו כשאמר "אין זה כי אם בית אלוקים" (בראשית כח, יד)? המעין בדברי רבותינו הראשונים יראה שבפרשה זו טמונים הרבה סתרי תורה, אולם ישנה תשובה נפלאה על דרך הדרש: מהי מטרת הנעל? להגן על כף הרגל. כשאדם נועל נעלים הוא מסוגל לצעוד בבטחה על אבנים וזכוכיות והוא לא ירגיש מאומה. אולם כשאדם צועד יחף, הוא מרגיש כל אבן וכל הקטנה ביותר. כשמשנה רבנו מקבל את ההנהגה, מבקש ממנו הבורא – "של נעליך!", כלומר – כשאתה מנהיג את העם, תנהיג אותם "ללא נעליים", תשתדל לחוש כל יהודי ויהודי וכל "הקטן" ביותר, ולא כמנהיגי אומות העולם שמיד כשהם מקבלים שררה וכבוד הם לא מרגישים את העם שתחתיהם, אלא "דורכים" עליהם ללא הבחנה. מנהיגות אמיתית בעם ישראל היא מנהיגות "ללא נעליים", עם רצון לחוש ולהרגיש כל אחד ואחד. כל אדם הוא בעצם מנהיג בבית, בעבודה ובקרבת חברים. אם נשכיל להצליח להנהיג את ספינת החיים "ללא נעליים", הכל יהיה טוב יותר...

(הרב משה שיינפלד שליט"א)

*

אחד מהתפקידים של מנהיג – לדון לכף זכות!

דבר נפלא מצאתי בדבריו של רבי לוי יצחק מברדיטשב זי"ע, על הפסוק "יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר": "יש ללמוד זכות על ישראל מה שאינם עושים רצון הבורא בתמידות כמלאכים מחמת

שהם טרודים בפרנסתם וזהו מה שכתוב שאברהם אבינו היה איש
חם – שהיה מלמד זכות ולכך נתן למלאכים לאכול – להראות
להם הצטרפות בשר ודם כדי שלא ילמדו חובה על ישראל.
וזה שאמר משה רבינו 'א-ל אלקי הרוחות לכל בשר' שהאדם מחמת
שהוא בשר ודם, הצטרפות של אדם בפרנסתו ומחמת זה הוא
לפעמים אינו עובד ה' בתמידות וזהו שאמר 'פקוד ה' אלקי הרוחות
לכל בשר', כלומר שופט ומנהיג שילמוד תמיד זכות על ישראל כמו
שאתה לומד זכות על האדם שאינו עובר בתמידות, כן ביקש משה
רבינו שיעמוד מנהיג לישראל שילמד תמיד זכות על ישראל, וזהו
פקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר – כמו שאתה אלוך הרוחות לכל
בשר ואתה מלמד זכות עליהם, כן פקוד איש על העדה שמנהיג
לישראל יהיה גם כן מלמד זכות על ישראל". ומבואר שה' מחפש
מנהיג אשר יתמיד בלימוד זכות על ישראל.

*

מנהיג צריך "להרגיש" את הצער של הזולת!

מסופר על רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שבעיצומה של מלחמת
השחרור, נולד לו בן, וברית המילה הייתה בבית החולים. באותו זמן,
היו פגזים נוחתים מכל עבר ומרעידים את קירות הבית, וכדי להגיע
מהבית לבית החולים, היה צריך להמתין לנפילתו של הפגז, ולרוץ
ולתפוס מחסה בפתח אחד הבתים, ושוב להמתין לנחיתתו של פגז
נוסף, ושוב למהר ולמצוא מסתור בפתחו של בית אחר. והנה תוך
כדי התקדמות בין פגז לפגז, הבחין רבי חיים בילד שהיה חבוש
בידיו וברגליו עקב פגיעת פגז. הרב עצר והחל לבכות. אחד מבני
המשפחה שליווה את הרב זעק לעברו למהר ולתפוס מחסה.
אך רבי חיים לא היה מסוגל לזוז ממקומו, והמשיך להתבונן בילד
הסובל, כשהוא בוכה על כאבו, ולא שם ליבו שגם הוא נתון בסכנה.
כששאלוהו לפשר מעשיו, השיב ואמר: סכלים חושבים שלשאת

בעול, פירושו - שצריך לעזור לשני, וכאשר אדם נפגע וכבר חבשו אותו בידיו וברגליו, כבר אי אפשר לעזור לו. לא ולא! נכון שלעזור אי אפשר, מה עם הנשיאה בעול, כלומר - להתחלק עמו בכאב, ולהרגיש את צערו. כאשר אדם נושא חבילה כבדה, כולם מבינים שצריך להגיש לו עזרה. אך כאשר נושא חבילת ייסורים - צריכים להטות את הלב!

*

לשאת בעול - גם בדברים (שנראים) קטנים...

יהודי תושב רכסים זכה להסיע ברכבו את המשגיח הרב דב יפה זצ"ל. ברכב ישב בנו של בעל הרכב, ילד בכיתה ג', שביקש לנצל את ההזדמנות ופנה לרב: "אפשר לשאול שאלה?" המשגיח פנה לעברו במאור פנים ושאל את הילד: "באיזה עניין?"... השיב הילד: בעניין שאין לי חברים"... הרב השיב לו מה שהשיב, ובזה לכאורה הסתיים העניין. כעבור מספר ימים מצלצל מלמד הכיתה לאמו של הילד, וסיפר שהרב יפה התקשר אליו וביקש ממנו לבוא ולמסור בכיתתו שיחה בעניין "בין אדם לחברו". בין הדברים, הבין המלמד שהדבר קשור לבן שלה והוא מבקש לדעת במה העניין...

*

כמחנכים/מנהיגים, עלינו להרגיש את העובר על ילדנו/תלמידנו, להקשיב לדאגות, לשמוע ולחוש את המצוקות, להיות שותפים בצערם. וגם - להיות שותפים בשמחה ובהתרגשויות... להקשיב לסיפור של ילד גם אם הסיפור "קצת" משעמם... גם אם זה נראה לנו משהו "קטן", בשבילו זה ממש גדול!

*

לפעמים מספיק "רק" להקשיב...

ישנן מספר דרגות לנשיאה בעול עם חברו: יש נשיאה פיזית ועזרה ממשית, ויש הזדהות. לפעמים הזדהות אמיתית מקלה יותר מאשר עזרה ממשית...

סיפר תושב רכסים: כיצד להרגיש את צער הזולת למדתי משתיקתו של המשגיח רבי דב יפה זצ"ל. לפני שנים מספר נולד לי ילד החולה בכמה מחלות נדירות. התמודדות זו שינתה את חיי מן הקצה לקצה. ערב אחד הזדמנה לידי הזכות לקחת ברכבי את המשגיח הרב יפה זצ"ל מביתו שברכסים לשיחה תורתית בבני ברק. בתחילת הנסיעה התפתחה שיחה ערנית בינינו, ואז סיפרתי לרב יפה את קשיי ההתמודדות עם מחלת בני. שיערתי שהרב ייתן לי ייעוץ כיצד להתמודד נכון עם אתגר זה, להפתעתי, המשגיח האזין לדבריי בשתיקה, ועד לסוף הנסיעה שתק, לא בירך ולא יעץ. התפלאתי... בדרכנו חזרה העזתי לשאול לפשרה של שתיקה זו, והמשגיח באצילותו השיב לי: "ראה, כדי לברך וכדי ליעץ, צריך אני להרהר ובעיקר לחוש מה עובר עליך לאור הסיפור שסיפרת, כיצד אני הייתי מתמודד במצבך חלילה, ולכן שתקתי. הרהרתי במצבך המורכב, חשבתי לעצמי לו אני הייתי במקומך כמה קשה היה לי לתפקד. רק כאשר אני חש את הכאב והקושי אני יכול באמת לברך ולהתפלל. כעת, שאני חש במעט את קשיי התמודדותך ברצוני לברך ולהתפלל בעבורך שיהיה לך הכוח והחכמה משמים כדי לצלוח את הניסיון כראוי"... סיים בעל המעשה את דבריו: "חמש עשרה שנים עברו מאז, אך לעולם לא אשכח את תחושת התמיכה שהותיר בי הרב יפה. תחושה זו נותנת לי הכוח, עד היום, להתמודד בס"ד עם הניסיון שנשלח עבורי משמים"...

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com